

Social Land Program Expert Interview 2.

Arra szeretnék kérni, hogy először mutasd be röviden a települést, lakosság szám, - és leginkább azt, hogy mit dolgoznak miből élnek az itt élők? Tehát, hogy

Maga a lakosság szám az egy érdekes dolog úgy gondolom [bizalmas adat]-on, és ha egy kicsit belemegyek, akkor érteni fogod, hogy miért. A hivatalos statisztikai létszám az 2.059, a lakó népesség pedig 1.837, hogyha jól emlékszem.

Hova tűnt a 170?

Ez azt jelenti, hogy be vannak jelentkezve ide 170-en, mondjuk azt, - de szerintem többen, akik életvitelszerűen nem itt élnek. Tehát albérlésben [bizalmas adat]-n, itt-ott-amott, sőt, sajnos nagyon sokan külföldön. [bizalmas adat]-t ilyen szempontból kutatták az utóbbi időszakban, mert, hogy jellemző a településre, hogy nagyon sok család kijár Németországba, és Ausztriába dolgozni, nagyon sok nő és most már férfiak is. Van egy képzésünk is, ami azt hiszem, hogy ilyen szempontból kuriózumnak számít, amit 2011 óta egy alapítványon keresztül, a [bizalmas adat] Alapítványon keresztül csinálunk itt egy képzést, most már azt hiszem az országban mi egyedül, ami arról szól, hogy [bizalmas adat] gondozási tanúsítványt tudunk kiállítani ez a képzés vagy tréning után azoknak, akik külföldön [bizalmas adat] gondozásban szeretnének munkát vállalni hivatalosan.

Aha, tehát ez egy piacképes dolog.

Ilyen ezer párszáz fő elvégezte már itt [bizalmas adat]-on ezt a tanfolyamat.

Azta.

Ez a pár év alatt. Hát most leszünk 5 évesek, most fogjuk nyáron az 5. évet ünnepelni. És jellemzően nagyon sok [bizalmas adat]-i is, tehát nem azért mert mi ezt a képzést idehoztuk, hanem előtte is ennek nagyon nagy hagyománya volt. Csak most már nem elégszenek meg az emberek feltétlenül azzal, hogy feketén járnak ki dolgozni, hanem hogy hivatalosan.

És a [bizalmas adat] határi inkább előny, vagy hátrány? Van olyan határ, ami előny, van, amelyik hátrány.

Én azt hiszem, aha, nem igazán érezzük ennek sem az előnyét, sem a hátrányait. Talán a tavalyi év egy picit nehéz volt ilyen szempontból, [bizalmas adat], és [bizalmas adat]. Főleg [bizalmas adat]. Ugye amikor a [bizalmas adat] itt. És nap, mint nap jöttek ugye [bizalmas adat], [bizalmas adat]– mondhatom azt.

És mit dolgoznak itt az emberek, miből élnek?

Azt hiszem, mondhatjuk azt, hogy a legnagyobb munkáltató az önkormányzat sajnos, pár vállalkozó van, aki boltot üzemeltet, 15-6 évvel ezelőtt még mondjuk volt 5-6 kocsmá [bizalmas adat]-on, most van 2, ami még működik, szintén így vállalkozásban, és az önkormányzatnak az intézményei, óvoda, iskola. Van egy karbantartó műhely, ahol a közmunkások, ahova a közmunkások tartoznak, és akikkel a műhelyben foglalkoznak, ill. azt mondjuk, hogy a műhely, de Isten igazából ez sokféle szolgáltatást helyettesít. Tehát van egy

asztalos műhelyünk, van a mezőgazdasági programhoz felszerelésünk, traktorunk, mindenünk gyakorlatilag. Tehát a közmunka programnak ilyen előnyei is voltak, hogy sok mindent be tudtunk szerezni ezek a programok által. Illetve vannak földműveléssel foglalkozó nagyobb gazdák, pár nagyobb gazda van, és hát egyre kevesebb a kis, a kicsi gazda, akik pár hektáros darabokat művelnek. És eljárnak sokan dolgozni. Többen [bizalmas adat]-ra, akár kórházba, akár hűtőházba. De a nagy többség itt van, itt van közmunkán, és kint van külföldön.

És akik a földet, tehát akiknek a föld a kezén van, ők foglalkoztatnak is?

Nem jellemző a kereslet. Tehát nem nagy számban.

A munkanélküliségről lehet akkor valamilyen hozzávetőleges számot tudni?

Húha.

Nehéz kérdés mostanában ugye, a közmunka program óta.

Ez nehéz kérdés. Éppen a múlt, - én megmondom őszintén, hogy annyira nem vagyok benne ebben a témában, de múlt héten, vagy két héttel ezelőtt volt testületi ülésünk, akkor említette [bizalmas adat] hogy gyakorlatilag nincs munkanélküliség [bizalmas adat]-on. Tehát, hogy mindenki, aki él és mozog és aki ezt a szociális ellátást kapta, ők behívásra kerültek. Aki pedig nem fogadta el ugye, valószínű azért nem, mert van állása, ill. hát vannak olyanok, akik nem fogadták el és nem dolgoznak.

Ők kb.?

Nem túl sokan. Nem túl sokan. Pár családról tudok, akiknél így kisebb gyerekek vannak, és hát valamiféle ellátást ugye a gyerekek után kapnak, és abból vegetálnak, de amúgy szinte mindenki.

És kb. hányan vannak a közfoglaltakban?

Közfoglaltban, húha, [bizalmas adat]-t kellett volna megkérdezni. 100 fölött. 100 fölött az biztos, én nem tudok pontos számot mondani.

Az etnikai összetételről

De hogyha ezeket az adatokat, ha gondolod, akkor ezeket el tudom küldeni.

Persze, köszönöm szépen, akkor majd lehet, hogy megírjuk, hogy mi az, ami fontos.

Igen, tehát ami ilyen pontos szám, vagy jó lenne, hogyha hozzávetőlegesen pontos lenne.

Hát majd a projekttel kapcsolatban is, most nem lesz időnk beszélni, de akkor majd lehet, hogy e-mailben, akkor kérnék ott is pár adatot, de ezt majd megbeszéljük utána.

Jó.

Tehát az etnikai összetételről volt a kérdés, hogy becslése szerint mekkora, milyen az etnikai összetétel? Kik vannak? Romák, nem romák, [bizalmas adat]-ek esetleg?

Hát [bizalmas adat] alaphoz is nemzetiségi település, [bizalmas adat] és német nemzetiségi önkormányzatunk is van a roma nemzetiségi önkormányzat mellett. Ami érdekes, hogy 2001-2 környékén kezdtek betelepülni a roma családok, tehát addig csak ez a két nemzetiség volt a német és a [bizalmas adat]. Tehát a roma egy új, egy új.

És honnan települtek be?

Honnan? Hát volt egy ilyen viszonylag szervezett dolog, akik az itteni megüresedett házakat hirdették és olcsón, és munkalehetőséggel becsapva ezeket a családokat, csábították ide a családokat, akik ugye itt szembesültek azzal, hogy ez nem is így van, hogy itt olyan nagyon sok munkalehetőség van. Jöttek [bizalmas adat]-ról, [bizalmas adat] megyéből.

Városokból jellemzően?

Városokból jellemzően, igen, igen.

Tehát, akik onnan kizorultak, vagy nem tudták megfizetni, akkor azokat.

Igen, igen. Gyakorlatilag nálunk a szociális földprogram ennek a folyamatnak az eredményeként kezdődött el tehát 2000 környékén, amikor ezek a családok megjelentek, és nem csak roma családok, hanem nem roma családok is, de mindenképp ugye hátrányos helyzetű családok, szegény családok. Akkor fogalmazódott meg, az akkori vezetésben, hogy valamit kell kezdeni ezekkel a családokkal, mert, hogy nem, tehát ők sem tudtak magukkal mit kezdeni, nem tudták kihasználni azt, hogy itt nagy udvar van, nagykert van, csinálni kéne valamit. A helyiekben is nagyon nagy ellenszenvet váltott az ki, hogy gazosan álltak a kertek, hogy elhanyagoltak voltak ezeknek a családoknak a kertjeik mondjuk, és akkor jött ez a felkínálás a minisztérium részéről, hogy akkor próbáljunk meg egy földprogramot, és a Biztos Kezdet programot, hogy ezeket a családokat valahogy integrálni tudjuk a helyi közösségbe.

Világos. Volt egyébként ezen kívül valamilyen konfliktus a falun belül? Tehát ez azért így megérződött? Vagy ezzel a kérdéssel kapcsolatban, tehát így ez megosztja a, - kb. most hányan vannak romák?

Hát a település lakosságának az 5 és 10 %-a között mozog.

És ők mondjuk telepszerűen laknak valahol, vagy elszórtan, szórványosan a faluban?

Szétszórtan, tehát nem jellemző már. Amikor ideköltöztek, akkor volt két utca, amibe jellemzően az egyik az északi részen volt egy utca, amibe többen költöztek, és itt lent a déli részen is volt egy utca, de most már nem jellemző ez, tehát mindenfelé. És ami konfliktus volt, igen, sajnos volt konfliktus. Az pont ezeknek a házaknak a sorsa, hogyha végigmentek a falun, akkor azért látszik is, hogy nagyon sok még most is, hogy ott állnak a romok. Tehát, hogy elkezdtek ezeket a házakat bontani.

Aha. Azokat, amiben laktak, vagy

Azt is, amiben laktak, meg volt olyan, hogy mást is, üresen állót. És ugye, amit értékesíteni tudtak, azt kiszedték, és a szemét, a rom az ott maradt. Tehát, hogy ez okozott nagyon nagy ellenállást a helyiek részéről.

Vannak, vagy mik a település fejlesztésének a korlátai, vagy mik lehetnek a kitörési pontok ugyanakkor? Mi kéne, hogy lehessen fejleszteni a munkaerő piacot, több munkahelyet, vagy bármi más területen?

Érdekes kérdés. Pénz. Meg olyan munkahely, ahová ezek az emberek, akik most mondjuk közfoglaltak bent vannak segítséggel be tudnának illeszkedni.

Mert most nincs olyan?

Mert most nincs olyan, és sajnos esélyt sem látok – ez most magán véleményem, de esélyt sem látok, hogy ide települne. Tehát ebből a szempontból a határ, a [bizalmas adat] határ közelsége biztos, hogy hátrány. Tehát, hogy nem fog idejönni sem egy multi, sem egy olyan nagyobb cég, nincs is olyan munkaerő, akit használni lehetne, vagy jól tudnának használni. Tehát azok, akik – nem is tudom, hogy fogalmazzak, kicsit többet akartak, vagy nem elégszenek meg ugye a közfoglalkoztatási bérrel azok már mind vagy elmentek, vagy azokon az álláshelyeken vannak, amik be vannak töltve. És akkor ebbe beletartozik, mondjuk a pedagógus, aki ott van az iskolában, óvodában, az önkormányzati tisztviselők, és majdnem hogy kifűjt a sor. Tehát, hogy azt látom, hogy például a boltunkba is, ugye olyan nagyon-nagyon sokat mi sem tudunk fizetni, mert nem, a lehetőségeink azért még nem állnak úgy, hogy ott is elég nagy a fluktuáció, mert aki egy picit többre vágyik, az elmegy. És, hogyha a fiatalokról van szó, akkor meg – most meg már tényleg azt kell mondani, hogy egyértelmű, hogy megy külföldre, és ott vállal munkát.

Világos. Most a földprogramról kérdezném tovább, hogy ugye mióta is van akkor földprogram a faluban?

2005. áprilisában kezdtük.

2005. áprilisa, és akkor, ekkor hozták meg az első helyi rendeletet ezzel kapcsolatban?

Igen.

Azóta történt-e, volt-e valami változtatása, kellett-e a rendeletnek módosítása, vagy kellett valamit változtatni rajta? Nyilván ezt nehéz most megmondani, tehát ha nem.

Nem hiszem, nem hiszem, mert úgy alakítottuk akkor is ki, hogy, tehát hogy azokat a határokat még nem nagyon kellett feszegetni, tehát, hogy nem kaptunk azóta sem többet, meg nem volt ebben a történetben semmi olyan igazán nagy változás, meg nem is igazán kellett, vagy volt rá szükséges szerintem.

Az se, hogy most a „B” komponensre pályáz a település?

Nem, mert az végül is azt a szociális részét nem érintette, tehát az az önkormányzatnak a története olyan szempontból, hogy ott nem voltak kedvezményezettek. Ugye a szociális rendeletünkben ott - azt is elküldöm, ha gondolod, vagy a kivonatolt részét – ott a kedvezményezetteknek a bevonásáról, a meghirdetésről, tehát a programnak a meghirdetéséről van szó, hogy mennyit lehet adni, milyen feltételek mellett lehet adni, kinek lehet adni. Megmondom őszintén, hogy lehet, hogy szükség lenne a módosításra, viszont most már nem mi csináljuk.

Hanem a kisebbségi önkormányzat, a roma önkormányzat.

Hanem a roma önkormányzat, igen. Tehát, hogyha most az ő működésüket nézem, akkor igen, sajnos már vannak olyan elemek, amivel már nagyon nem értek egyet, vagy nem tudunk egyet érteni, de hát próbáljuk egymást gyúrni.

Milyen tevékenységet végeznek a földprogramban? Tehát mit termelnek?

Vetőmagot, tehát alapvetően mindenki a saját kertecskéjét műveli. Arra nem igazán van lehetőség, hogy nagyobb földet műveljenek, viszont a saját ellátásukra, tehát egy-egy családnak az ellátására, arra, hogy betermelje mondjuk a télire valót, arra bőven elég. Tehát

nagy kertek tartoznak az itteni házakhoz. Kapnak első körben vetőmagot, mindenki igény szerint, tehát én soha nem értettem azzal egyet, hogy adok egy csomagot, és akkor azt rakja el. Mindig összegyűjtjük az igényeket, hogy ki mit szeretne. Mi az, amit megeszik egyáltalán. Tehát van, aki szereti a tököt, van, aki a spenótot. Tehát, hogy ők ezt leírják. amikor a program kihirdetésre kerül, bekerülnek, tehát lezajlik a bekerülés, akkor leírják, hogy ki mit szeretne, milyen vetőmagot kér. Persze szoktunk rajta módosítani abban az esetben, hogyha nem fér bele a keretbe. Tehát vannak néha irreális elvárások. Szoktuk ellenőrizni azt, hogy milyen lehetőségeik vannak, tehát mekkora kertje van, van-e ól, ahol a kisállatot tartani tudja. És akkor a család méretéhez is igazítjuk, de ezt egyébként nagyon, úgy gondolom, hogy a romák is nagyon ügyesen megtanulták, tehát, hogy együtt csináltuk. Amikor ők átvették, nem hagytuk mi sem – ugye azt említettem, hogy nem hagytuk úgy magukra őket, hanem megbeszéltük, hogy együttműködésbe, mert ugye elő is írja a kiírás is, hogy együtt kell működni mind két önkormányzatnak, tehát ha mi pályázunk, akkor nekünk is a romákkal, és fordítva viszont. És mi tényleges együttműködést vártunk a romáktól, tehát, hogy legyen kapcsolódás, és lehessen véleményünk. Nem azt akarjuk, hogy mi döntsük el, hogy ki legyen benne a programba, tehát azt abszolút ők választják ki, hogy ki kerüljön bele, viszont megegyeztünk abban, hogy meghívunk minket is, akár engem, akár a szociális osztályon a [bizalmas adat]-t, vagy a [bizalmas adat]-t, aki írja a pályázatot majd most ebben az évben, tehát hogy közösen csináljuk. Mi elmondtuk, hogy mi hogy csináltuk azelőtt, és azt úgy gondolom, hogy ezért igyekeztek átvenni és megtanulni, és úgy csinálni, ahogy az tényleg hivatalosan és minden szempontból védhetően jól tud működni.

Hány forduló volt, amikor átvette a kisebbségi önkormányzat, és ez mikor?

Hát ez a 11. évünk, és 3 éve csinálják ők.

És minden évben volt, vagy hányszor volt pályázva?

Minden évben.

És minden évben nyertek is?

Igen, igen, és 3 éven keresztül pedig 2-szer is, tehát a nagy önkormányzat is. Én azért is vagyok nagyon büszke erre, mert nem sok ilyen önkormányzat van az országban, a legtöbb helyen csak egy helyen engedték, vagy nyertek. Attól függetlenül, hogy több helyen beadták két soron is, tehát, hogy két komponensre, de nem mindenütt sikerült. Most ezzel szemben az idejű kiírás az sajnos nem engedi, tehát, hogy most választani kell.

És mi lesz a választás?

Hát valószínű, hogy az lesz, hogy a romák fognak pályázni. Tehát, hogy nem akar az önkormányzat sem visszavenni, sem őket kitűzni – úgy gondolom, tehát, hogy ugyanott segítjük tovább, velük együtt, az ő, önkormányzat.

És korábban is együtt működtek a programmal a roma önkormányzat, vagy ez a kiírás miatt egyszer lett egy váltás, vagy volt más oka is a váltásnak?

Nem a kiírás miatt volt váltás, nem, abszolút nem. Annak idején én erősködtem, hogy vonjuk be őket és pályázzunk, éppen azért, hogy akkor talán esetleg két soron is működhet ez a történet.

Világos.

[bizalmas adat] sem tiltakozott, mert szimpatikus volt ugye az a része is, hogy a szociális boltot ki tudjuk alakítani, utána két éven keresztül fejleszteni tudtuk, tehát hűtőt vettünk rajta, meg a helyi termék sarkot meg tudtuk csinálni rajta, tehát, hogy az nagyon jó volt így, hogy azt a vonalat is tudtuk erősíteni. A másik dolog, meg hogy mindenképp úgy voltunk, hogy az önkormányzat a szociális boltra pályázik, mert ott 3 millió forintot tudtunk pályázni, és ez mellett azt mondtuk, hogyha véletlenül a romák nem nyernek, vagy véletlen nem működik a dolog, akkor sem hagyjuk abba, akkor az önkormányzat önrészként, vagy ilyen magán akcióba mellé rak egy földprogramot, amit nem támogat senki, hanem mi magunk megcsináljuk.

Tehát megcsinálnák.

És ez részben meg is valósult, tehát most amellet a tavalyi évben amellet, hogy volt a romáknak a szociális földprogramja, ment a boltfejlesztés is tovább, amellet még elkezdünk egy olyan programot, hogy azok a közmunkások, akik bent voltak a rendszerbe, és vállalták az együtt működést, azokat segítettük chili paprikatermesztésben. Megvettük a magot a számukra, aki igényelte a földmunkákban is segítettük, és az átvételbe, a leszállításba, a koordinálásba végig. Tehát, hogy ugye a lehetőségük nincsen arra, hogy vigyék [bizalmas adat]-ra, vagy akárhova a paprikát, és ezt mind az önkormányzat plusz segítségként leszervezte. És így volt, aki keresett 40 ezer forintot, és volt, aki keresett közel 300 ezer forintot a chili paprikával.

Mi mást termelnek egyébként? Tehát van a chili, ezek szerint ez egy érdekes és jó dolog.

Ez tavaly volt először, ezt tavaly vezettük be ezt a részét. Amúgy pedig konyhakerti növényeket termesztenek. A szociális földprogramba alapvetően a saját szükségleteikre termelik meg a konyhakerti növényeket, ill. azt kérdezted előtte, hogy mi van még a szociális földprogramba. Minden évben úgy tevődik össze, hogy a vetőmag és a május környékén kapott palántákon kívül kis állatot kapnak. Ez minden évben akár változhat is, tehát attól függ, hogy hogy írják, hogy írjuk meg a pályázatot, a legtöbb esetben a csirke szokott működni, tehát az előnevelt csirke, de volt már hogy kaptak kacsát, volt olyan év, amikor kecskét vásároltunk, volt olyan év, amikor malacot vásároltunk, tehát ez változó, hogy, és tényleg mindig az ő igényükre épül, hogy mit szeretnének. A sertéssel volt egy kis gond. Nagyon-nagyon szerették volna, de a legtöbb család sajnos nem tudta felhizlalni. Tehát, hogy azért abba fektetni is kell, és ugye arra már nem adott lehetőséget a program, hogy a tápot is megvegyük.

Világos.

Tehát volt egy ilyen kezdő mennyiség, amit be tudtunk építeni a programba, de az nem volt elég ahhoz, hogy mondjuk megnőjön a disznó, egy 10-12 hónap ahhoz ugye kell. És az, hogy 10-12 hónapig etesse valaki, az nem egyszerű úgy, hogy nincs földje. Tehát, hogy nincs takarmány, hanem úgy kell vásárolni a takarmányt, azt úgy nem könnyű felhizlalni. És akkor ezeknek a jószágoknak a sorsa sajnos az lett, hogy viszonylag kicsik voltak akkor, amikor levágták őket.

A kecskével is?

A kecskével, hát majd kíváncsi vagyok, itt a lányoknak majd biztos mesélnek a programban részt vevők, van még most is olyan, akinek még most is meg van, és szaporította, és tehát, hogy az is változó. Van, aki levágta azt is, mert éhes volt, van, aki tovább tartotta. Van egyébként egy kis filmünk, fent az [bizalmas adat] honlapján, ami a szociális földprogram és a Biztos Kezdet programról szól. Az egyik hölgy, akit mondtam, hogy ott van az oviban, ő is közfoglasi, ő is szerepel benne, és viszik haza a kiskecskét. Ha lesz időd majd nézd meg, egy 5 perces kis film, nagyon aranyos.

Nagyon érdekel. Ki kerül be a programba? Tehát milyen, ki kezdeményezi a belépést? Az önkormányzat, vagy ők jelentkeznek?

Az önkormányzat meghirdeti, tehát ennek most már olyan gyakorlata van, hogy tudják, hogy jön a január, amikor lehet jelentkezni. Tehát már várják, már kérdezik, hogy mikor lehet beadni a papírokat, és mikor lehet jelentkezni, tehát, hogy különösebben már nem kell hirdetni, persze kihirdetjük. Meg a Gyerekház a másik front, ami, abból a szempontból új, hogy azon keresztül sokszor kerülnek be új családok.

És van olyan, aki jelentkezik, és nem kerülhet be, mert nincs hely, vagy nem felel meg valamilyen feltételnek?

Aha, hát ez is érdekes. Amikor elkezdtek a programot akkor az első évben, 16 fő volt benne, utána 17. A következő évben 30, két éven keresztül, és utána bevállaltunk 50-et. Nagyobb összeget kaptunk, bevállaltunk 50 főt. Az már egy kicsit nehéz volt, meg kezelhetetlen. Tehát ahhoz, hogy ugye, - és nem szeretem az ellenőrzés szót, mert nem szeretem. Nem az a lényeg, hogy ellenőrizzünk, hanem az, hogy segítsük őket. Azt szoktam mondani, hogy ilyen támogató ellenőrzésről van szó. Tehát egy kis odafigyelésről, amit igényelnek is egyébként a nagy része. Mert, hogy szeretik azt, hogyha megnézik, hogy igen, ők ezt jól használják fel. Volt egy időszak, amikor, hát nevelő célzattal, mert úgy gondolom, hogy muszáj volt, tehát volt egy réteg, amikor megkapták ezeket a dolgokat, eladták, pénzzé tették, és nem éltek a lehetőséggel, hanem visszaéltek. Ezt az elején úgy próbáltuk meg kezelni, hogy a következő évben nem biztos, hogy bekerültek. Tehát összeült egy bizottság és eldöntöttük, hogy bekerül, nem kerül be. De általában nem kerültek be. Utána megkapta megint a lehetőséget, hogy visszakerült, de ez valahol visszatartotta az embereket attól, hogy elherdálják. Nem tudom, hogy ez mennyire jó, vagy mennyire igazságos, vagy így kellett volna, de az a lényeg, én úgy érzem, hogy tényleg arról szól, amiről kell, hogy megtanítsuk őket, segítjük őket, és hogy van produktuma ennek az egész dolognak.

Aha, és kaptak valamilyen képzést, vagy valamilyen felkészítést rá?

Igen, minden évben van, amit most már mondhatok azt is, hogy most már kezdik egy kicsit unni, és mindig valami újat bele kell vinni, mert, hogy sokszor most már olyanok kerülnek bele a rendszerbe, akik évek óta kapják. De mivel más nem jelentkezik, így nem löki ki az ember őket azért, mert már évek óta benne van. Tehát a képzés az ő számukra már tényleg unalmas, mert, hogy minden évben ugyanazt elmondjuk.

Ki tartja?

A képzést? Hát több alkalommal tartottam én képzést a családoknak, mert, hogy aranykalászos gazda is vagyok. Annak idején [bizalmas adat] mondta mindig azt, hogy ugye én

helybeli lakos vagyok, hogy hát hiteles személynek kell lenni annak, aki segíti ezeket a családokat. És hát nem - tényleg ne érts félre, nem szeretném magamat szembe dicsérni, de úgy gondolom, hogy én ebből a szempontból én tényleg megfeleltem ennek az elvárásoknak, mert, hogy nekem is van kertem, meg jószágom, meg minden, és a férjemmel együtt csináljuk, meg mindig is csináltuk. Vagy volt időszak, amikor én már nem csináltam, de tudták rólunk, hogy csináljuk, és hogy nem csak a levegőbe beszélünk. Azt is mondhatom, azt hiszem, hogy kineveltem magam után a fiatalokat, akik azóta már foglalkoznak a földprogrammal. Tehát én olyan szinten kiszálltam belőle, hogy már nem én írom a pályázatokat, már nem én járok ki a családokhoz ellenőrizni, de még a mai napig van olyan, aki odajön és azt mondja, hogy fű, nagyon szépek a csirkék, és ha van időm nézzek be. Tehát, hogy tényleg azt érzem, hogy az, hogy évekig ugye kijártam fotózni, beszélgetni ezekkel az emberekkel, megnézni azt, hogy ők mit csinálnak, annak volt eredménye. Tehát hogy számukra is fontos az, hogy ők megmutassák azt, hogy ők erre képesek és tudnak élni a lehetőséggel és nem visszaélni. Tehát, hogy nem fölöslegesen adjuk, és nem hiába adjuk.

Hogy zajlik egy ilyen ellenőrzés, vagy egy ilyen látogatás általában? Vagy milyen gyakran kerül sor rá?

Amikor így kezdődik a program, akkor mindig összehívjuk őket, mondjuk, hogy hogy fog zajlani az egész. Megbeszéljük a képzéseket, hogy mikor lesz képzés, és megbeszéljük azt is, hogy mikor megyünk. Általában úgy szoktunk menni, hogy ugye a kezdés előtt, ugye amikor a bekerülés van, akkor a feltételeket ellenőrizzük, - most már tényleg a fiatalok járnak, tehát nem én járok, sőt mióta a romákkal pályáztunk, azóta közösen, tehát mennek a fiatalok és megy az elnök úr. Na, ott volt egy pici ellenállás, tehát attól egy kicsit féltünk, hogy mi lesz, ha ő megy ki, tehát [bizalmas adat]??

hogy beengedjék

Igen, hogy beengedjék.

Értem.

De ezt viszonylag jól kezelte, tehát elfogadta azt, hogy nem minden családhoz fog ő kimenni, tehát, hogy mennek a fiatalok, és ő is, és akkor megbeszélik, hogy hol mi történt, meg hol hogyan használták fel a támogatást. Mert, hogy ugye ezekről a látogatásokról készül egy jegyzőkönyv, leírják, hogy mi a helyzet.

Aha, világos. És akkor most úgy járnak ki, hogy a kisebbségi önkormányzat elnöke, és még a fiatalok, a [bizalmas adat] és a

Igen.

Akkor a, és akkor mondjuk el lehet mondani – visszatérve a képzésre, el lehet mondani, hogy a képzés sikeres volt, hogy ezek szerint már tudják.

Az volt.

Tehát, hogy ez a programnak is a sikere összességében?

Igen, igen. Főleg azoknál a családoknál, akik tényleg lejöttek városról. Tehát volt olyan – mindig azt szoktam mondani, hogy apukám, - mert az óvodában dolgoztam, és a gyerekeik jártak hozzám, és amikor apuka odajött és megkérdezte, hogy most mondjam már meg, hogy

mi a különbség a kakas meg a tyúk között, hogy most miért nem mindegy, hogy most van taraja, vagy nincs taraja? Tehát, hogy tényleg olyan abszurd egyszerű dolgokról, nekünk egyszerűnek tűnik, de neki nem. Tehát, hogy nem tudta, hogy mit lehet, mit nem lehet. Tehát ő simán odaadta volna a zöldet is a fiatal csirkének, amit nem szabad. Tehát, hogy ilyen dolgokra ugye megtanítottuk őket, meg hát a kertbe is, hogy mit lehet, mit nem lehet, mikor mit kell elvetni. Úgyhogy ezeket a dolgokat meg kellett, hogy tanítsuk, mert nem voltak ilyen ismereteik.

Világos.

Ami még érdekessége a dolognak, hogy sokszor egymást tanítják, vagy egymásnak adtak ugye tanácsot, tehát az is jól működött. A Gyerekház családoknál meg volt ilyen összedolgozás is, tehát, hogy GYES-en lévő anyukák először megcsinálták az egyik kertjét, utána megcsinálták a másiknak a kertjét, tehát valahol ilyen közösség építő ereje is volt az egész dolognak.

Erről tudnál mesélni? A Biztos Kezdet programmal való együttműködésről? Ezt említetted az interjú előtt, hogy ez egy sajátos vonása ennek a programnak.

Igen, hát, akkor, amikor kezdtük ezt az egész programot azért is kapcsolódott ez a két program egymáshoz, mert, hogy ugye a bevándorolt családoknak az integrációját akartuk erősíteni, elérni, támogatni. Az egyik része az volt, hogy délelőttönként az anyukák, akik a kicsi gyerekekkel otthon vannak, összejöhessenek, vagy akár az apukák is, akik nem dolgoztak éppen, hogy ismerkedjenek, hogy tanuljanak egymástól, hogy tanuljanak a szakemberektől, akik ugye itt foglalkoznak velük. És az mellett, hogy a saját családjaiknak az életfenntartásához valami kis támogatást adjunk, megtanítottuk őket ezekre a dolgokra. Akár a növénytermesztésre, akár a kis állattartásra. Egyrészt az egészséges táplálkozás miatt, másrészt pedig ugye a családi költségvetés csökkentése miatt is. És tényleg a Gyerekházban volt az inkább jellemző, hogy ők közösségként tudtak működni. Tehát ugye Ők itt is megbeszélték délelőttönként, hogy kinek hogy kelt ki a borsója, milyen a zöldsége, mit ad a csirkének, hogy olyan szép, stb. Vagy ha baj volt, akkor azt is, hogy csipkodják egymást, és akkor mit kell adni.

És akkor elég nagy az átfedés a két résztvevői kör között?

Igen, igen.

A földprogram résztvevői köre változott, tehát, hogy így kezdetben – említetted, hogy ezt a romákra találtátok ki?

A bevándorolt családokra

A bevándorolt családokra – bocsánat, akkor így a pontos, - azóta van olyan, hogy akkor már nem csak a bevándorolt családok vesznek részt, hanem olyanok is?

Van, van.

És ez bármilyen változást okozott a programnak a szerkezetében?

A szerkezetében nem igazán, inkább az volt az igény, ugye az első évben nekünk, - ezt most értem magamra és a [bizalmas adat] -ra – nem voltunk még benne az önkormányzatba. Tehát a régi vezetés kezdte el ezt az egész programot, és egy év után jöttünk mi, vagy váltottuk le

őket, vagy nem is tudom, hogy fogalmazzak. És én akkor úgy kezdtem velük, hogy megkérdeztem, hogy hogyan működött az előző év, mert ugye csak a papírokon láttam, hogy hogy kaptak, mennyit kaptak, és akkor elmondták, hogy kaptak szerszámokat, vetőmagot, meg letojt tyúkokat. És ugye jött a következő pályázatírás, amit már nekem kellett megírni, és megkérdeztem, hogy mit szeretnének, vagy mi az, amire szükségük lenne, és akkor ők mondták.

Miket mondtak?

Hát ott kezdődött az, hogy jobb lenne, ha előnevelt csirkét kapnának, mert akkor azt kicsi kortól ők nevelik, és hát mégis jobban lehet levágni, meg abból még mindig lehet tyúk, mint az öreg tyúkokat. Ott jött újdonságként be a palánta, a malac, meg a táp. És, ami nagyon számomra akkor nagyon megdöbbenő, csodálkoztam is rajta, és megmondom őszintén kicsit hitetlen is voltam, hogy most ez komolyan gondolják, vagy sem, az volt a kérdés, hogy menjünk ki és nézzük meg, mert, hogy az előző vezetés megígérte, hogy majd jönnek ellenőrizni, és nem jutottak el odáig, tehát nem mentek ki, nem nézték meg.

Ez mikor volt?

2005-6. Hát 2006-ben voltak ugye a választások, igen, és nekem akkor volt az első ilyen történetem a földprogrammal. És akkor azt mondták, hogy igen, akkor is volt olyan köztük, aki eladta, és a falu népe az így rámondta az egészre, hogy minek ezeknek, ha eladják.

Értem.

És ugye föl voltak ezen háborodva, és azt mondták, akik művelték, meg felnevelték a baromfit, vagy megtartották a baromfit, hogy ők ezt nem szeretnék, és ők azt szeretnék, ha én tényleg kimennék, és tényleg ellenőrizném. És akkor onnantól kezdve tényleg nagyon komolyan, tényleg nagyon komoly dokumentációja volt ennek az egésznek, ők is odaálltak a képre, és fotóval megmutatták, hogy milyen a kertjük, milyen a baromfi, és ez így is maradt. Tehát, hogy ez így beállt, és ez ellen nem tiltakozott senki, ezt elfogadták, és tudták, hogy ez ezzel jár. És ezzel valahol ugye magukat is védték.

Világos.

És jött az az igény, a falubeliek részéről, hogy miért csak ők kapnak?

Értem.

És akkor ugye jött az, hogy emeltük a létszámot, akkor megbeszéltük, hogy inkább kapjanak kevesebbet, de kapjanak többet. És akkor szépen jöttek is jelentkeztek, és úgy nagyjából fele-fele arányban megoszlott ez az egész dolog. Illetve az is, hogy, tehát amikor a nagy önkormányzat csinálta, akkor is nagyon figyeltünk arra, hogy a romák is megfelelő számba kerüljenek be, viszont, amikor átadtuk nekik, akkor mi is ugye megfogalmaztuk azt az igényünket, hogy nem szeretnénk, ha ezen túl csak a romáké lenne, mert az megint csak ellenségeskedést szülne. Hanem megállapodtunk abban, hogy ugyanígy a fele-fele arány az megmarad. annak ellenére, hogy a lakosság összetétele nem a fele-fele arányt mutatja, de

Világos.

De ugye ők az a réteg, ahol azért nagyobb szükség van rá.

(telefon miatt félbeszakadt)

Nem a mostani vezetés volt a roma önkormányzat élén, és ilyen, hát mondhatom azt is, hogy két táborra oszlott a helyi romaság, és nagyon nagy ellenségeskedés volt a jellemző. És az előző roma önkormányzattal könnyebb volt dolgozni. Tehát, hogy, gördülékenyebben ment a munka, mint a mostanival. Eleve akkor úgy állt össze a csapat, hogy nem egy család, most meg gyakorlatilag egy család, apa, anya, meg a lánya.

És most 30-an vannak, az a 20, mondjuk 50 volt a csúcs

Igen.

Kb. az a 2000-es évek elején lehetett, 2010 előtt gondolom?

Igen.

És akkor, akik kikerültek, ők nem akartak visszakerülni, vagy ők nem pályáztak újra?

Nem, ők nem pályáztak újra. Tehát gyakorlatilag kialakult ez a 30-as létszám, amit föl tudunk tölteni, tehát, hogy ettől sokkal több igény nem jön be.

És ők miért nem pályáztak, ezt lehet tudni egyébként? Hogy miért nem jelentkeztek újra?

Hát volt olyan helybeli, aki idős volt, és ő mondta, hogy ő már többet nem szeretne, mert hogy csökkenti a saját háztartásában lévő dolgokat is, és ő nem kért. Csökkent is a településnek a, tehát voltak akik elköltöztek. Isten igazából úgy nem volt rá magyarázat, tehát úgy lemorzsolódtak. Volt, aki azt mondta, hogy köszöni szépen ő neki segítség volt, hogy kapott 2-3 évig, de tovább nem igényli. Illetve volt olyan, aki Biztos Kezdetesként került be, és amikor a gyerek ugye elmegy óvodába, onnantól kezdve már nem Biztos Kezdetes a család, mert ugye nem jár a Gyerekházba, és onnantól kezdve, ha visszament dolgozni, akkor onnantól kezdve a jövedelme magasabb volt, és nem biztos, hogy belefért abba a keretbe, és nem biztos, hogy megkapta. Tehát, hogy volt olyan, aki nem önként került ki, hanem

Tehát akkor volt egy ilyen kritérium is, hogy bizonyos jövedelem fölött nem lehet.

Igen.

De ez gondolom benne van a rendeletbe?

Benne van, de azt majd elküldöm.

Van más kritérium is egyébként, hát, amit így gyorsan meg tudsz említeni? Hát akkor a jövedelem, hogy van-e ől, vagy az állattartáshoz?

Igen, hogy az állattartáshoz megfeleljen. Ami így még feltétel, hogy egy háztartásban egy ember veheti igénybe, tehát elvileg nem vehetné igénybe – most a listát akartam mutatni, úgyhogy egy házban 4-5 ember.

És van rá precedens igen, a listán.

És van rá precedens sajnos, tehát és pont a vezetés részéről, de ezzel már nem tudok mit kezdeni, ebből már tényleg komoly vita volt, és tavaly úgy ültünk le, hogy [bizalmas adat] is mondta, hogy innentől kezdve lehet, hogy az együttműködésnek is vége. De jött a következő pályázat, amikor megígérték mindent, és azt mondták, hogy nem így lesz, nem így lesz, és megint a listán úgy vannak a nevek.

Értem.

És tudod az a baj, hogy tényleg nem szabad általánosítani, mert tényleg azt mondom, hogy nagyon sok családdal lehet jól együtt dolgozni, és tényleg jól tudják ezt az egészet használni. Emberről vagyunk, tehát ők nem érzik ennyire ennek a szükségét. Mert, ha azt mondanám, hogy nem tudom mekkora kertjük van és az mind be lenne vetve, de az nem így van sajnos. Tehát a 4 főre szóló támogatást azt elviszik, de nem látszik. Tehát ez egy picit, ez.

Értem.

Rányomja a bélyegét, de most per pillanat nem tudunk mit csinálni.

A következő kérdésem az egy kicsit másmilyen, az megint az önkormányzatra vonatkozik, és egy nehéz kérdés lesz, és nem is biztos, hogy mindenre sikerül most majd ebben válaszolnunk. De van egy ilyen vállalt, érzel-e olyan szerepet, vagy érzel-e egy olyan szerepet, hogy az önkormányzatoknak a szerepe egy kicsit mostanában átalakul az utóbbi időben, tehát, hogy egyre inkább a szolgáltató önkormányzatból egy vállalkozó önkormányzat felé nyomja el a rendszer az önkormányzatokat.

Igen.

Mit érzel ebből?

Én abszolút így érzem, mert a Start közmunkaprogrammal, meg az összes ilyen – mondhatjuk így, hogy támogatással, ami célzott támogatás volt, azzal mind ezt erősítik, hogy műveljük a földeket. Most ilyen szempontból úgy gondolom, hogy [bizalmas adat] szerencsés, mert van 40 hektár földünk, tehát

Az igen.

Hogy, a tavalyi évben azt hiszem került vissza a régi tsz-től, tehát ki volt adva bérbe, de előtte is próbáltunk mindent megtenni, mert itt tényleg azt gondolom, hogy nincs más lehetőségünk. Nincs gyár, nincs olyan munkáltató, aki munkát tudna adni, és nem is fog idejönni. Úgyhogy próbáltuk azt a folyamatot, amit az elején mondtam, hogy a házbontásokat, meg a nagyon elöregedett házakat, portákat megmenteni olyan szinten, hogy az önkormányzat felajánlotta azoknak az örökösöknek, meg, akik ugye már elszármaztak innen, hogy átvesszük azokat a területeket és eltakarítjuk azokat a romokat, amelyek megmaradtak, ha nekünk adják. Tehát az ügyvédi költséget azt az önkormányzat bevállalta, és - hát nem tudom most neked megmondani szám szerint, de ezt is majd leírom, ha gondolod, - nem kevés belterületen lévő kertünk van, ami így került az önkormányzathoz, és amin szintén dolgoznak ugye a közmunkásaink, és termelik a, akár a boltba, a terményeket.

Tehát akkor a közmunkások dolgoznak jelentős részben az önkormányzati földeken? Tehát erre, másra is használja egyébként az önkormányzat az önkormányzati földeket, vagy főleg a közmunkások?

A közmunkások, igen. Hát van – na gyorsan akartam mondani, búza, kukorica, szántóföldi termesztés is, mert ugye azért 40 hektár az, az nem kevés ahhoz, hogy mind kézzel műveljék meg, meg ugye ezekből a programokból, mint említettem traktorokat, meg mindenféle gépeket is be tudtunk szerezni, tehát ez a része is működik. De nagy részét azt saját konyhánk részére termelünk, saját konyhánkat ellátja. A konyha az ugye főz az óvodára, iskolára, idősek

otthonára, és a szociális étkeztetést végzi, úgyhogy elég nagy mennyiség kell oda is, ill. szociális boltba.

Világos. Máshol is értékesít, gondolom?

Hát, az egy kicsit dőcög. Tehát, hogy abba egy kicsit több energiát kéne fektetnünk, de most per pillanat a személyekkel is bajban vagyunk, úgyhogy. Hogy kevés az az ember, aki mondjuk azt a részét tudná csinálni.

Az értékesítést?

Igen, igen.

Ebbe a profilváltásba, tehát, hogy az önkormányzat egy vállalkozói szerepet tölt be, mennyire illeszkedik bele a földprogram, vagy beleilleszkedik-e?

Hát a földprogram olyan módon tud ugye beleilleszkedni, hogy ha látod azon a listán, ugye nem kevés közfoglalkoztatott főtt van, hogy egyfajta szemléletváltás volt az ő körükben, tehát, hogy megéri művelni azt a kertet. Mert egyre jobban elterjedt volt, hogy nem éri meg. Bementem a boltba, és ugye megkapott mindent viszonylag olcsón. Csak az a baj, hogy ezekből a bérekből, még azt az olcsó dolgot sem tudja megvenni, mert nem veszi meg. Tehát, hogy valahol azért ezt megtanulták, tehát sok ismeretet szereztek meg azáltal, hogy ők maguk is csinálják ugye pár ember vezetésével, akik értenek hozzá. Hogy megtanulják, és azért ezt a tudást hazaviszik, és otthon is csinálják, és még hogyha a földprogramba megtámogatjuk őket azzal, hogy megkapja a hozzávaló vetőmagot, palántát, akkor azt el is rakja, és műveli. És hát ugye, ahogy mondtam a chili paprika programot, az is működik. Nem olyan nagy számba még, mert nem, tehát azt hittük, hogy sokkal többen fognak jelentkezni, de hát abba bízom, hogy az idén majd már többen lesznek.

De akkor az a földprogramnak nem a finanszírozott komponense, hanem piacra termelnek vele

Az nem a része

Az nem az önkormányzat,

nem, hanem az saját

hanem azt az önkormányzat saját forrásból biztosítja

Igen, igen, és nem tudok neked pontos számot mondani, mert ezt az [bizalmas adat] tudná neked megmondani, de maga az önkormányzat is jól profitált a chili paprikából. Nem tudom, ilyen 4 millió körül kaptunk, tehát, ami csak abból jött be.

Az igen.

És ugye ezt látják az emberek is, mert ők dolgoztak vele, meg ugye hallják, mert van eredménye annak, amit csinálnak. Tehát azt gondolom, hogy a klasszikus közfoglalkoztatotti léttől ez sokkal jobb, hogy ezt csinálják, és tényleg van látható eredménye. Vagy van egy nagy kertünk, ahol földiepret termelünk, és főzik a lekvárt. Van egy tésztagyárunk, ahol szintén, amit szintén így pályázatból hoztunk létre, és annak vannak olyan helyiségei, ahol ki tudják főzni a lekvárt. Tehát, hogy annak is nagyon nagy sikere volt.

És az mind az önkormányzaté?

Igen. Azt is hozzák ide a konyhára. Igen, igen, sőt a szociális támogató rendszerünkbe azt úgy bevisszük, hogy minden évben a nyugdíjasok kapnak egy ilyen csomagot, amibe így helyi termékeket állítunk össze, amibe belefejt a tészta, a lekvár, meg a fokhagyma, meg az őrölt paprika, meg szinte minden. A gyerekes családok kapnak minden évben egy ilyen kis csomagot karácsony előtt, tehát, hogy ez is valahol úgy gondolom, hogy ez jó irányt mutat, a szemléletüket formálja.

És összességében jó véleménye van erről a változásról, hogy az önkormányzatnak ez a vállalkozói szerepe erősödik szemben a szolgáltató szerepével?

Hát nem tudom megmondani, hogy mi lett volna, ha nem.

Világos.

Tehát én nem tartom ezt rossznak. Tehát úgy gondolom, hogy jó.

Hátrányát akkor nem érzitek?

Azzal szemben, hogy csak az útszélét kapirgálják, azzal szemben mindenképp értelmesebb munkát jelent. Ami személy szerint az embernek is úgy gondolom, hogy jobb érzés, mert büszkéek erre, és tehát magukénak érzik valahol azt, amikor valahol valami nagyon jól sikerül és jó a termés.

Azt röviden össze tudnád foglalni, hogy korábban kik dolgoztak, mielőtt átvette volna a roma önkormányzat, ill. most kik dolgoznak a programban szervezőként, menedzserként, segítőként, tehát hányan, milyen, tehát hány emberről beszélünk, milyen szerepben vannak, kik ők?

Hát, olyan nagyon sokan nem, mert, hogy ez mondhatom azt is, hogy ez egy ilyen gyakorlatilag önként vállalt feladat. Hát 2006-tól, hát '11-'12-ig addig én voltam a[bizalmas adat], és gyakorlatilag segítő volt mellettem a, vagy az önkormányzattól a szociális osztályon, aki dolgozott, tehát vele együtt kellett működni minden esetben bárki volt is az. Ugye oda futottak be a kérelmek, meg az igazolások, meg minden. És egy személyben írtam is a pályázatot, tehát, hogy ill. a Gyerekház munkatárs volt, aki így besegített. Illetve, igen, egy idő után átadtam neki, tehát, hogy volt egy minimális kis bérezés. Átadtam, ugyanúgy benne maradtam, meg szerveztem, meg az állatorvossal megbeszéltem mindig, hogy ugye ő is együttműködött, neki fizettünk is valamennyit, hogy foglalkozzon ezekkel a családokkal, ill. hogyha baj van, akkor kiment és segített.

Ő helybeli?

Ő helybeli, igen. Meg mindig egy kezdő, tehát a baromfinál is hozta a kezdő kis vitamin összeállítást, amit az osztáskor odaadott a családoknak, elmondta, hogy mit lehet, mit nem lehet. Ha ilyen beteg, akkor mit kell csinálni, ha olyan beteg, akkor mit kell csinálni. A kecskéknél úgyszintén. Tehát, hogy ez a fajta tanácsadás, ez meg volt az ő részéről is. És akkor ennyi, és akkor a, gyakorlatilag utána a fiatalok, akikkel egy irodában ültem, őket így ki, kineveltem, és akkor ők csinálják azóta.

Ők is, tehát ők is a szociális területen dolgoztak, nem?

De igen, hát ill. volt egészen '14-ig egy ilyen, hát azt mondta mindig [bizalmas adat] is, hogy egy ilyen pályázatíró csapat. Tehát én is, volt 4 évem, amikor az [bizalmas adat]-ból eljöttem

és a mélyszegénység programnak a [bizalmas adat]-ként bent dolgoztam az önkormányzatnál, és akkor így megkerestem, vagy megtaláltam azokat a jó embereket, akikben láttam azt, hogy tudják tovább vinni, tovább csinálni.

Ki tartotta a kapcsolatot a résztvevőkkel? Tehát ki ment látogatni, beszélni velük, ki volt az?

A Gyerekház munkatárs volt egész sokáig, utána pedig átvették a romák, igen.

És most ők azok, akik látogatnak, és ellenőriznek?

Igen, igen, meg a szociális osztályon, aki dolgozik. Ugye most már nincs az a csapat, mert nem tudtuk fenntartani, tehát többen el is mentek így az önkormányzattól is. Például a szociális boltnak a, ill. az [bizalmas adat]-nek az ügyvezetője is, ő is ebben az irodában ült. Az önkormányzati pályázatot például ő csinálta, tehát, hogy így mondom, hogy így összedolgoztunk ezzel a kis csapattal.

Milyen időközönként volt ellenőrzés?

Milyen időközönként? Mindig ugye arra próbáltuk kalibrálni ezt az egészet, hogy a csirkéknek a vágása előtt, tehát mielőtt elkezdik vágni ugye a rántani való csirkét, akkor kimenni, megnézni. Tehát, hogy, hogy milyen körülmények között vannak, növegetnek szépen, vagy sem.

És akkor ez évente egy ellenőrzést jelentett?

Egy ill. kettő, attól függ. Tehát most is mondták a fiatalok, hogy több helyre nem tudtak bejutni, akkor hagynak ott egy levelet, hogy mikor jönnek legközelebb, ha nem lesznek otthon, akkor azért szokták jelezni, hogy nem tudják fogadni őket, hogy máskor, akkor bejönnek, és megbeszéljük.

És mondjuk ezt

Vagy ahol probléma van, ott többször kimennek, ott azért meg kell támogatni.

És említetted, hogy voltak, akik hívták direkt ezt az ellenőrzést, hogy rendben van a porta.

Igen, igen.

Voltak, akik ezt egzálásnak veszik esetleg, vagy úgy veszik, hogy ez egy ellenőrző hatósági szerep esetleg?

Igen, igen, volt olyan is, de ők kevesen voltak úgy gondolom, tehát, hogy nem az a jellemző. Tényleg azt mondhatom, hogy elfogadták és hozzászórtak és, meg tényleg azért mindig ügyeltünk arra, meg a kollégáktól is azt kértem, akik így utánam mentek így ellenőrizni, hogy sőt, hát volt egy időszak, amikor együtt jöttek velem, és utána engedtem el őket. Tehát igyekeztem mintát nyújtani arra is, hogy hogyan kell. Hogy igen, próbáljuk meg először a jót meglátni, meg kiemeljük.

És szívesen elmondták a véleményüket a programról vagy bármivel kapcsolatban?

Elmondták.

Szívesen beszélgettek?

Igen, igen. Akár közösen is, tehát amikor így az első ilyen megbeszélés szokott lenni, tehát nincs ebből semmi probléma, tehát mindig mondják őszintén, tehát azt is, hogyha valami nem jó. De azt is szoktam kérni, tehát akkor tudjuk megbeszélni, hogyha bármi.

Van, akihez jobban fordulnak bizalommal egyébként a csapaton belül? Tehát, akit, van-e esetleg egy olyan kiemelt személy, akivel esetleg jobban megosztják a problémákat, vagy segítséget kérnek?

Hát, azt mondhatnám, hogy igen sokáig én voltam az, amikor a romákhoz átkerült, és ehhez a csapathoz átkerült, akkor az egy kicsikét megzökkent. Nem gondolom, hogy miattam zökkent meg, tehát én ugyanazzal az őszinteséggel próbáltam, vagy ugyanazt az őszinteséget próbáltam feléjük közvetíteni, visszafelé nem annyira jött, és talán ez is okozott egy kis nehézséget. De mondom most már annyira beleszoktunk, meg bele nevelődtünk, hogy isten igazából nincs az a sok-sok kérdezés. És vannak újak a programba. Tehát most például ahogy én is megnéztem a listát, vannak olyanok, akiket én már nem is ismerek. Tehát ők egyértelmű, hogy a fiatalokhoz fordulnak, mert őket ismerik.

Világos, igen.

Tehát, hogy azt említettem tudod, hogy én olyan szinten kiszálltam belőle, hogy így szemmel tartom őket, meg rákérdeszek, visszakérdezek, de már nem, már nem vagyok úgy benne a programba.

Egyébként van valamilyen számszerűsíthető elvárás, amit teljesíteniük kell, mondjuk eddig nem szabad levágniuk a csirkét, ezt említetted, hogy van-e valami más, hogy például valamit teljesíteniük kell esetleg, tehát, hogy mondjuk akkor legyen bevetve a vetőmag, gondolom ez?

Az egyértelmű, igen.

Hogy valami más, hogy legyen rendbe a porta?

Az együttműködési szerződést, azt átküldöm, jó? Tehát van egy ilyen együttműködési megállapodás, amit alá szoktak írni, és abba benne van, igen. Meg van egy SZMSZ-ünk is, tehát ezekbe mind belefoglaltuk, hogy mit lehet és mi az elvárás. Tehát a jó gazda gondosságával azért vesse el, igen. A kertjét tartsa tisztán, a baromfinál pedig az a cél, hogy vágható állapotba kerüléskor. Tehát azt tényleg szörnyű végig nézni, amikor ilyen nagyon picike kis, alig van rajta hús, és levágja, mert éhes. Tehát, volt sajnos ilyen is. Volt olyan akkor, hogy próbáltunk segíteni, hogy hogyan tudna táphoz jutni, vagy összedobni, vagy összeszedni.

Például erre tudsz mondani példát részletesebben? Hogy problémába került valaki a vállalat teljesítésével, esetleg önhibáján kívül.

Hát egy roma hölgy, aki beteg lett, már meg is halt azóta, sajnos. Két gyerekkel, aki kemóra járt és nagyon-nagyon nehéz körülmények között volt, akin egy ilyen magánakció keretében segítettünk, hát hogy ne nyiszabolja le az összeset, mert.

Világos.

De ő el is ment sajnos.

Hogyan értékeled, hogy mennyire járult hozzá a földprogram a hátrányoknak, mondjuk a területi hátrányoknak a mérsékléséhez? Nehéz kérdés.

Területi hátrányoknak?

Akkor, igazából, hogy ez a betelepülőknek, tehát, hogy a helyi munkanélküliségnek a megoldásában, vagy ilyesmire gondolok.

Hát, azt gondolom, hogy azok a családok, akik tényleg jól tudtak ezzel a lehetőséggel élni, nem kevés pénzt takaríthattak meg azáltal. Vagy, ha nem is pénzt, mert tényleg sajnos azt láttam az oviban is a gyerekeknél, hogy nem nagyon ismerik a gyümölcsöt, a zöldséget, stb. Volt olyan is, amikor gyümölcsfát adtunk. Éppen azért, hogy próbálják egy kicsit a kertet ilyen szempontból is gondozni. Inkább azt mondanám, hogy az egészséges táplálkozáshoz járult hozzá.

Világos. Tehát nem kiváltott valamit, amit amúgy is megvettek volna a Tescóban sok esetben, hanem hozzájárult az egészségesebb?

Az is jellemző, hogy amikor van pénz, akkor igen, akkor fuvarost fogadunk és elmegyünk a Tescoba és bevásárolunk. Tehát olyankor azért vesznek. De hogy mennyiségileg sokkal több normális alapanyaghoz hozzájutnak így, hogy van földprogram. Akár a hús, akár a tojás, akár a zöldségek tekintetében.

És említetted, hogy a cél az volt, hogy az integrációt elősegítse, a betelepülőknek, vagy a beköltözőknek az integrációját elősegítse, ebben mennyire volt sikeres a program?

Hát hazudnék, hogyha azt mondanám, hogy teljesen. Tehát nem feltétlenül ettől volt sikeres az ő integrációjuk. Volt olyan család, vagy roma hölgy, aki égen-földön nem lehetett volna szebb kertet találni, mint az övé, és ő erre nagyon büszke volt, és volt is aki, helyi lakos megjegyezte, hogy ez igen. Tehát azt úgy értékelte, hogy tényleg ügyes, sőt a szomszéd kertjét is bevállalta, bevetette, megcsinálta, és elmondta, hogy ő hogy szed magot stb., hogy jövőre már ne kelljen annyit kérni, vagy tudja az egészet bevetni, mert mondjuk két kertre valót nem tudunk adni. Tehát, hogy erre is volt példa. És azt gondolom, hogy azok a családok, akik ezt jól használták, személy szerint az ő elfogadásuk az könnyebb volt azáltal, hogy látták azt, hogy ők is képesek arra, hogy dolgoznak, és megtermelik maguknak, ami kell.

Van lehetőségük egyébként – azt említetted, hogy a nyílt munkaerő piacra nehéz kilépni, mert nincsen munkahely, de hogy őstermelővé váljanak, volt arra példa, hogy valaki utána elkezdett piacra termelni? Akár – említetted a szociális boltot is, vagy ha oda adhatnak le?

Adhatnak persze. Inkább az idősebb korosztályra jellemző ez, hogy beviszi a boltba, és akkor ő jön, és hozza a körtéjét, vagy hozza azt, amije van, amit megtermel, a zöldségét. Ezekre a családokra talán kevésbé, a lehetőség ennek ellenére úgy gondolom, hogy adott és próbálkozunk vele, és talán a chili paprikánál volt az, hogy abban azért megmutatkozott, hogyha akart egy kis plusz pénzt keresni, hogy akkor azért abba tudott. És ott, tehát van olyan köztük, aki ebből plusz pénzt tudott csinálni.

És mi az akadálya annak, hogy mondjuk másból, amit a kertjükben megtermelnek, azt mondjuk leadják a szociális boltban, vagy máshova a piacra?

Talán az, hogy az már egy nehezebb történet. Tehát az, hogy valaki őstermelő legyen, az nagyon sok papír munkával jár, ezt is tudjuk, meg segítettük is, meg volt olyan TÁMOP-os programunk, amibe indikátorként bele tettük ezt, és ki is váltották, de hogy nem mindenkinek tudott ez folytatódni. Tehát, hogy abba maradt, hogyha nem fogja az ember mondjuk évekig a kezüket.

Mértétek-e a programnak a sikerét? Voltak-e olyan indikátorok kitalálva, hogy ennyi ember bevonva, ennyi termés, ennyi udvar?

Hát ezt mindig a – most jó, hogy ezt kérdezted, az ellenőrzésnél ugye, mondtam, hogy van egy a csirkék levágása előtt, és van egy a végén, ami már gyakorlatilag nem is a programhoz tartozik, mert érdekes módon nem a gazdasági évet veszi alapul a földprogram, tehát nekünk le kell zárni mondjuk májusban a programot, amikor kezdődik az egész.

Igen, életidegen.

Igen. Viszont csináltuk azt, mondhatom, hogy csináltam azt, hogy kimentünk augusztusba, kimentünk szeptemberbe, és végig jártuk őket akkor. Mert, hogy ugye a monitoring vizsgálathoz az is kellett, hogy ki mennyit termelt. Tehát, hogy ilyen szempontból mérhető a program. Nem mondom azt, hogy minden évben, mert nem minden évben, de azt nem egyszer, azt igen megnéztük, és papírra vetettük, hogy miből mennyit. Hogy mit, mi az, amit el tudott télire rakni, mert ugye képzéseken erről is beszélünk, meg megbeszéljük, hogy ha van hűtőládája, akkor abba mit pakol, vagy hogyan tud savanyítani, vagy hogyan tud befőzni. És erre még nagyon jó a Gyerekház, tehát, hogy itt a gyakorlatban is meg tudja nézni, nem csak nézni, hanem kipróbálni. Mert, hogy itt céklát befőztek, és itt, akiket bejelölgettem, akik békások, azok erről tudnak is erről beszélni, hogy ezt velük meg is csináltuk.

Mi a legnagyobb sikere a földprogramnak? Mit tartasz a legnagyobb eredményének, ha meg lehetne így fogalmazni?

Azt, hogy nem hagyják parlagon a földet, és megművelik és dolgoznak vele, és büszkék rá esetenként.

Volt-e nem várt eredmény?

És sokat tanulnak. Hogy volt-e nem várt eredmény? Azt gondolom, hogy igen. Ott szoktam kezdeni ezt a történetet, hogy amikor az [bizalmas adat]-ba [bizalmas adat]-ben visszamentem GYES-ről, én akkor találkoztam először a roma gyerekekkel úgy, hogy -ként. És nekem az nagyon-nagyon fájó volt, amikor a gyerek arról mesélt, hogy itt-ott-amott a kertben mit loptak, kitől mit loptak. És amikor ebbe az egész földprogramba belekezdtem, akkor az is ott szerepelt a gondolataim között, hogy jó lenne, hogyha ezek a gyerekek már nem ezt tanulnák meg, hanem azt látná a gyerek otthon - tehát a gyerekből indulok ki, - hogy azt látná otthon, hogy elmegyünk anyával, apával megetetni, meg darálunk, meg megetetjük azt a jószágot, meg azt vágjuk le, és nem a szomszédtól lopjuk el. És ez a számomra abszolút mérhető volt, mert amikor eljutottunk odáig, hogy ezek a családok bekerültek a programba, és nevelték a jószágot, meg művelték a kertjüket, akkor a gyerekek jöttek és erről meséltek, meg ezt beszéltük meg. Meg hogy hogyan csinálják. És pont az a kisfilm, amit említettem, abba is nem olyan családról van szó, aki megszerezte más módon, de ott is az látszódik, hogy ugye a Gyerekház által bekerült, és hogy a gyerekével együtt csinálja. És hogy együtt etetik a

kiskecskét, meg együtt gazolnak, meg együtt dolgoznak. És én úgy gondolom, hogy a gyerekek részéről van a legnagyobb eredménye ennek a dolognak, mert ha otthon is azt látja, akkor majd később felnőttként is azt fogja követni, vagy azt fogja csinálni. Vagy lesz rá igénye egyáltalán.

Egy gyors kérdés még, hogy az önkormányzat fektetett be ebbe a programba saját forrásokat, említetted a chili paprikát, de akkor abból haszna is volt utána. Volt-e más, vagy volt-e olyan időszak, amikor nem fedte a költségeket?

Volt, volt persze. Tehát volt, amikor nagyon minimálisat kaptunk, és akkor ki kellett egészíteni, ill. a szállítás részét mindig ki kellett egészíteni, mert, hogy azt nem lehetett beleépíteni a pályázatba, hogy mi ezeket a jószágokat kihordjuk. De volt olyan, amikor egy képviselő jött a traktorjával, aki egyébként gazda is, és azt mondta, hogy jó, akkor ő vállalja azt, hogy ő kihordja, és beültünk ketten a traktorba, és kihordtuk a kecskéket. Tehát, hogy volt ilyen.

Hogy látod a program jövőjét 5-10 év múlva? Szerinted lesz? Lehetséges, hogy önfenntartóakká válhatnak esetleg, vagy mi lenne jó, vagy mi az, amit gondolsz, hogy lesz, és mi az, amit gondolsz, hogy jó, vagy mi az, ami jó lenne?

Ebben a formában, ahogy most működik, tehát ha önfenntartásukra fordítják, akkor én úgy gondolom, hogy abszolút önfenntartó lehet. Tehát, hogyha most nem, nem abszolút, tehát, hogy minden évben kell az a picike lökés, mert nem nagy, nem kapnak olyan nagy összeget, pár ezer forint értékű csomagról van szó. De mégis, hogyha mondjuk márciusban úgy áll, hogy nincs munkahelye, vagy nincs pénze rá, akkor nem fog 7 ezer forintért mondjuk vetőmagokat venni, akkor nem lesz kertje. Van, aki tud készülni a következő évre, és mondom, szed magokat, de a nagy többségre nem jellemző. Az a nehezebbik formája. Én magam sem veszem meg, vagy tehát nem teszek félre. Van 1-2 dolog, amiből igen, mert tudjuk, hogy jó és bevált, de minden vetőmagot nem tudunk úgy a földről beszerezni, tehát kénytelen az ember venni a boltban. És ahhoz adunk segítséget, sokkal többet nem.

Hogyan lehetne fejleszteni a földprogramokat? Itt is meg általában is? Tehát mi kellene ahhoz? Mi lenne jó, ha fejlődhetne tovább?

Hát, nem tudom. Gondoltunk arra is, hogy földet kellene adni, ami talán segíthetne. Viszont azt meg saját bőrömön tudom, hogy östermelőként nem olyan egyszerű. Tehát, hogy pici földdel megindulni. Tehát, hogy sokkal nagyobb macera meg kínlódás az egész, mint hogy azzal kínlódjanak.

Tehát az adminisztráció csökkentésével mondjuk lehetne?

Azzal igen, igen, abszolút.

Van más egyébként, amit megváltoztatnál annak érdekében, hogy sikeresebb legyen a földprogram? Hogy többen lépjenek be?

Nincs igazán rá igény, hogy többen lépjenek be, tehát azt nem gondolom, hogy arra lenne szükség. Tehát ebből a körből is kikerültek olyan családok, olyan emberek, akik önfenntartóvá váltak, mert nem, tehát azt mondták, hogy jó, eddig elég volt. Tehát csinálja, nem hagyta abba. Nem azért nem kér, mert abbahagyta. Volt 1-2 nehezebb éve, megsegítették, és az elég volt. Mondjuk, ahol kicsi gyerek van, és kevés a jövedelem, ott

persze hogy elfogadja azt a segítséget, amit kap. Tehát, hogy nem gondolom, hogy azt fogják mondani, hogy nem kérik. Ha nem lesz, azt kellene inkább mérni, hogyha egyszer nem lesz, hogy akkor képesek lesznek-e? De úgy gondolom, hogy nagy részük igen.

Köszönöm szépen akkor a beszélgetést.